

Joan Tutau i Vergés
(1829-1893)

El figuerenc Joan Tutau, ministre d'Hisenda de la Primera República

Josep M. Bernils

Joan Tutau i Vergés ha estat l'únic figuerenc que ha ocupat càrrec de ministre. Fou en el segon govern de la Primera República.

Va néixer a Figueres el 20 d'agost de 1829. Hi ha publicades algunes petites semblances que per transcripció donen la data del 21 d'abril, però un document familiar confirma el dia 20 d'agost. Fou al carrer de la Muralla, un vial que en aquests anys només estava edificat per la banda sud on hi havia hagut el mur del clos medieval ja que encara continuava en fase de poblar-se l'altre costat on es cultivaven diverses hortes abundosos d'aigua. Vivia prop de la casa d'Abdó Terrades, el forjadó del primer partit republicà espanyol, casa que posteriorment va adquirir Juan Tutau.

Era fill d'una família benestant arrelada de molts anys a aquesta població. El cognom Tutau procedeix d'un antic llinatge de temps

del rei Jaume I. El segon cognom Vergés és escrit Bergés en algunes escriptures notariales. El seu avi Josep Antoni Tutau i Flaquer i el seu pare Josep Joan Antoni Tubau i Albareda es dedicaven al comerç encara que a la matrícula industrial i comercial de l'Ajuntament de Figueres no figuren com a contribuents mercantils per cap concepte. La família Albareda-Vergés va tenir set fills: Joan, Felip, Josep, Frederic, Ferran, Daniel i Serafina.

El 1850 el seu pare va ser el comprador de la casa de propietat municipal destinada al forn del comú que estava situada als carrers del Forn Baix i de Peralada. Se li va adjudicar per subhasta pública per 19.000 rals de bilió i amb ella va arrodonir una altra finca de la seva propietat que l'indava amb la del comú, a la cantonada dels dos esmentats carrers. També disposava d'una casa al carrer del Forn Nou, on anaren a viure, i d'una a la plaça de l'Ajuntament amb un cens que va redimir el 1872.

Joan Tutau va realitzar estudis a Perpinyà. A l'institut de segon ensenyament de Figueres no consta la seva presència. Encara molt jove es va dedicar al comerç i va viatjar per Espanya, França i Anglaterra on es va especialitzar en afers financers. El maig de 1854 figurava el primer a la llista de contribuents pels conceptes de territorial i comerç de Figueres.

El polític

De jove es va sentir atret per la política. Probablement fou pel fet de viure al mateix carrer que Abdó Terrades i Martí Carlé, els dos iniciadors dels moviments republicans figuerencs. Ja el 1847 va pagar el cost d'uns folletons de propaganda republicana escrits per Martí Carlé, però el seu primer acte polític públic va ser amb motiu de la participació a les eleccions municipals del mes d'octubre de 1854 en les quals van triomfar els republicans que van elegir a Abdó Terrades per a primer alcalde i Joan Tutau per a segon, càrrec del qual foren rellevats el 25 de juliol de l'any següent per un escrit del Capità General motivat per un aldarull que va haver-hi al Saló de la Placeta (avui nou edifici del Museu de l'Empordà), en protestar pel resultat d'unes eleccions de la Milícia Nacional per considerar que els càrrecs estaven prèviament donats i en el transcurs del qual un regidor va resultar ferit. El governador civil va fer responsable dels fets a l'alcalde i Abdó Terrades fou confinat uns dies a Sevilla. Va retornar a Figueres, però uns mesos després fou de nou detingut i portat a Medina Sidònia (Cadis) on va morir l'1 de maig de 1856. Tutau va exiliar-se a França, però va tornar poc després a Figueres. A partir d'aquest moment va entrar més activament a la política.

El mes de gener de 1856 fou elegit vicepresident de la primera junta directiva del Casino Menestral Figuerenc i el juliol del mateix any Tutau va cooperar en un moviment revolucionari al qual es van unir altres grups de la comarca que van prendre part al combat de Llers que fou l'únic poble que no va estar sotmès inicialment per les forces militars del castell de Figueres. En haver fracassat la revolta, després de resistir quatre hores l'escomesa de l'exèrcit, Tutau juntament amb Carlé, Monturiol, Tutau, Matas i els germans Sunyer Cap-

devila novament hagué de fugir a Perpinyà on van residir a la fonda Fabrach. Acol·lits a un indult els seus amics van tornar a Figueres al cap de poc temps.

Joan Tutau va fer viatges a París i a Londres on va estar una temporada dedicat a activitats comercials. Va tornar a Figueres el 1858 i va domiciliar-se al carrer de Vilafant, en una casa propietat de l'escriptor Sebastià Trullol, encara que tenia establerta la seva casa comercial a Barcelona. Segurament per aquest motiu no figura empadronat a Figueres. Allà va tenir una destacada actuació política dintre del partit republicà i va ingressar a la Milícia Nacional on va obtenir la graduació de comandant.

Home molt intel·ligent va destacar dintre del partit republicà barceloní, especialment en qüestions econòmiques. D'esperit lliberal tenia grans dots d'eloqüència i les seves idees polítiques eren afines a Pi i Margall.

El 1862 va fer un altre viatge a Anglaterra amb el socialista Ferran Garrido, per tal de conèixer el funcionament de la cooperativa Rochdale.

El 1864 fou un dels fundadors i redactors de l'*Almanaque democrático* que era oposat a l'*Almanaque Literario* una edició oficial de l'Ateneu Català. En aquella publicació col·laboraven Narcís Monturiol, Josep M. Torres, Sunyer i Capdevila, J.A. Clavé, Antoni Altadill, J. Foulon, M. Sans i J. Roca. Era una revista d'idees avançades tant en matèria religiosa com en política i social, cosa que va fomentar la indignació de determinats sectors i va motivar la seva prohibició. Entre els articles signats per Tutau destaquen un estudi de les primeres associacions cooperativistes angleses i un altre sobre les associacions obreres.

Aquella desautorització de l'almanac democràtic va impulsar la publicació el 5 de març de 1864 del manifest titulat *Los autores del Almanaque Democrático a sus conciudadanos* en el qual afirmaven que els demòcrates eren ciutadans conscients dels seus deures, que avorrien la tirania, que despreciaven els seus calumniadors i que en un règim de tolerància estaven disposats a caminar cap a la solució dels dos problemes capitals: el primer, l'establiment de totes les llibertats i el segon, el desenvolupament complet de l'individu en la Humanitat.

Novament compromès en una altra conspiració el març de 1867 va

fugir altra volta a Perpinyà on va residir una temporada, encara que va fer diversos viatges d'incògnit a Barcelona.

Tutau no va tornar lliurement fins el mes de maig de 1868 en el moment d'abandonar Espanya la reina Isabel II. En triomfar pel mes de setembre la Revolució i crear-se el Partit Republicà Federal, Joan Tutau fou elegit vicepresident de la Junta Revolucionària de Barcelona i es va posar en contacte amb l'Ajuntament de Figueres per tal de prendre l'acord de proclamar la sobirania de la nació i la destitució d'Isabel de Borbó del tron d'Espanya.

El diumenge 29 de novembre del mateix 1868 va tenir lloc a Figueres una grandiosa festa popular republicana en la qual estaven presents representants de cinquanta-vuit municipis de l'Alt Empordà. La manifestació va ser presidida per Joan Tutau, Joan Matas i Martí Carlé i la seva finalitat era patentitzar l'esperit federal de l'Empordà i exposar el seu desacord per la inclusió d'alguns demòcrates al manifest que demanava la unió de tots els lliberals. L'acte es va iniciar a la una de la tarda al carrer del Joc de la Pilota, avui carrer Ampla, i a continuació la comitiva va recórrer vint-i-un carrers de la vila. Portaven banderes i pancartes amb la inscripció «*Abajo las quintas*» i un manifest en aquest sentit avalat per 3.000 persones. Es calcula que hi havia vuitanta senyeres. En passar per davant la casa on havia viscut Abdó Terrades, Tutau va llegir un manifest en el qual deia: «*Ciudadanos: descubramos nuestras cabezas delante de la casa donde vivia el patriarca de la democracia española; triburemos así un homenaje de respeto y admiración hacia el que fué nuestro Maestro y que su ejemplo nos sirva de guía para conseguir el triunfo de la República Federal*». Arribats a la plaça de l'Ajuntament es van fer diverses dissertacions i l'acte va ser tancat per Joan Tutau com a president i portador de la bandera del Centre Federalista de Barcelona amb un discurs en què condensar les tendències de la democràcia. Entre altres afirmacions va dir que «*hoy sí que podemos manifestar con la frente erguida y el ánimo levantado, en este país, ante España, ante el mundo entero que aquí, en esta comarca, domina sobre todo la idea republicana*». Es van cantar la marselesa i l'himne de Riego.

Una vegada destronada la reina Isabel II es van convocar eleccions per a

diputats a Corts Constituents. El gener de 1869 Tutau va resultar elegit per dues circumscripcions, la de Barcelona i la de Girona, havent donat preferència a aquesta última, on va aconseguir 16.024 vots. A la reunió constitutiva de Madrid l'11 de febrer d'aquest mateix any els diputats van decidir-se, per 214 vots a favor i per 71 en contra, per una monarquia basada en la voluntat de la nació i que portaria la instauració d'una nova dinastia en la persona del rei Amadeu de Savoia. En aquestes corts Joan Tutau va ser un entusiasta defensor de l'ideal federalista i dels interessos de Catalunya. El 22 de març de 1869 va presentar peticions sobre l'abolició de les lleves militars, l'impost personal, l'establiment del matrimoni civil i la llibertat de cultes. Tutau també va ser un dels signants del Pacte de Tortosa el mes de maig de 1869 per tal de sentar les bases d'una futura república federal.

El 8 d'agost del mateix any van venir a Figueres els dos diputats per la circumscripció Joan Tutau i Francesc Sunyer i Capdevila i van participar en una reunió pública al Teatre municipal, la qual va ser considerada il·legal pel governador militar del Castell. Fou un preludi de la revolta federal del mes d'octubre contra la nova Constitució considerada massa centralista i monàrquica. A la comarca empordanesa la insurrecció va ser dirigida per Sunyer i Capdevila que va agrupar a tres mil homes però que va acabar dispersant-se.

El 18 de març de 1870 Joan Tutau va ser elegit membre del Director de la Constitució de l'Assemblea Republicana Federal en representació de la província de Girona.

El Ministre

El 16 de novembre de 1870 Amadeu de Savoia fou designat rei d'Espanya, soberania que va iniciar el 2 de gener de 1871. A les eleccions legislatives del mes de març de 1871 i a les del mes de setembre de 1872 Tutau fou elegit altra vegada diputat.

El dia 11 de febrer de 1873 va abdicar d'Amadeu de Savoia i el mateix dia es va proclamar la Primera República per 258 vots contra 32, i fou elegit president Estanislao Figueres. El dia 21 Tutau va tenir dues brillants intervencions parlamentàries sol·licitant mesures urgents per l'adquisició

d'armes davant el perill d'un imminent nou aixecament carlista i la perllongació del ferrocarril de Girona a Figueres que estava entretinguda. Ambdues propostes foren acceptades.

Tres dies després d'aquesta intervenció, el dia 24, Joan Tutau fou nomenat ministre d'Hisenda amb 169 vots dels diputats presents. El president Figueres va tenir-ne 231. El periòdic republicà figuerenc *El Ampurdanés* va donar la notícia de forma esquemàtica reproduint la informació del diari *El Independiente*.

Els pobles de la comarca van enviar-li telegrams de felicitació. Tutau va contestar a la de l'Ajuntament de Figueres dient que «*la felicitación de Figueres será la única satisfacción que debo a mi cargo. Doy gracias al alcalde por los términos benévulos que emplea y saludo a todo el pueblo de Figueres*».

L'opinió general era que aquell govern tindria moltes dificultats ja que els republicans es mostraven dividits. En arribar al ministeri Tutau va estar a punt de dimitir immediatament de possessionar-se de la cartera, en veure el greu estat deficitari de la hisenda del país i les arques públiques buides encara que hi havia un gran curs de monedes de plata i or per tot el país. Va intentar de bon començament sanejar l'administració pública i va reduir al dotze per cent l'interès dels títols de deute flotant que era una càrrega molt perillosa per l'Estat i amb el qual alleugeria la pèssima situació financera. Igualment va suprimir la Caixa de Dipòsits i va acabar amb els honorosos lliurements en descobert sobre les províncies i paisos estrangers i va imposar diverses economies.

També va exposar les greus circumstàncies econòmiques que atravesava el país depauperat per les guerres constants i el problema que representaven les dificultats de millorar el mercat exterior de les mercaderies espanyoles per manca de mitjans de transport, per la qual cosa era necessari la perllongació del ferrocarril fins la frontera. Igualment va establir negociacions amb una delegació nord-americana per obtenir un gran emprèstit que permetés fomentar la riquesa pública i abolir l'esclavitud de l'illa de Cuba.

Va signar la convocatòria a Corts Constituents del 4 de març en la qual va discutir-se el seu projecte de llei que declarava propietat de la Nació tots els

béns destinats a l'ús i servei de la reialesa. Finalment, va presentar un pla per l'emissió pel Banc d'Espanya de paper moneda de circulació forçosa per valor de dos mil milions de rals, però en veure l'actitud contrària de la majoria dels diputats la va retirar. Aquesta emissió es va fer en el següent segon ministeri d'Hisenda, la qual cosa demostra l'encert de la proposta de Tutau.

En aquesta època l'Estat va procedir a la venda de mines de Riotinto per 94 milions de pessetes a la casa Mathenson i Cia. de Londres, en aliança amb el Detusche National Bank de Bremen i la Casa Roßthchild de França. Unes mines de ferrocupríferes que produïen quasi la totalitat de la producció de l'or nacional.

En compliment de la proposta de manca d'armament, el mes d'abril de 1873 Joan Tutau va fer repartir 1.200 armes als pobles de la comarca empordanesa per defensar-se de possibles atacs carlins.

En referència a la perllongació del ferrocarril fins la frontera era una obra que Joan Tutau considerava primordial per la sortida dels productes espanyols envers Europa. El polític aconseguí que fos concedida al Govern la facultat de destinar una subvenció a la línia fèrria de Girona a la frontera. Es tractava d'assegurar la immediata execució d'una obra d'interès general, paralitzada feia vuit anys, i de donar, sense risc de nous sacrificis i a càrrec de l'Estat, la justíssima satisfacció de les aspiracions de les províncies del nord-est, incomunicades fins llavors, per l'exportació del mercat natural de llurs productes. La no-execució d'aquest tram final causava un immens perjudici i minvava el prestigi d'Espanya, ja que estava a punt d'acabar-se, per l'altra banda del Pirineu, la part que tocava a França de la línia internacional convinguda entre ambdues nacions.

El ferrocarril havia arribat a Girona el 1862. La seva continuïtat envers Figueres havia estat inicialment aprovada per una llei del 15 de juliol de 1857 encara que la concessió no fou fins el 27 de juliol de 1863. Aquestes obres es varen anar realitzant amb gran parsimònia i les va afectar la crisi del 1866, en la qual l'Estat es va trobar sense possibilitats de complir les seves obligacions o perquè no disposava de diners per pagar les obres. Cinc anys més tard es van tornar a reprendre, però aleshores van sorgir dificul-

tats entre les empreses concessionàries i fou l'assemblea nacional que en sessió del 22 de març de 1873, quan Tutau era ministre, quan s'aprovà una llei per la qual es facilitava al govern a autoritzar la subrogació de les concessions de la línia entre Girona i Figueres i Figueres i la frontera a la personalitat jurídica que oferís les garanties que exigien les lleis i es va fixar un termini de tres anys per concloure tota línia de Girona a la frontera. La Companyia del Ferrocarril de Barcelona a França va complir el termini fixat i el ferrocarril va arribar a Figueres el 28 d'octubre de 1877 i a la frontera el 20 de gener de l'any següent.

El 10 de juny de 1873 va dimitir el president de la República Estanislau Figueres. El dia següent Francesc Pi i Margall fou elegit nou president i va excloure Joan Tutau del ministeri en un gabinet en el qual no hi havia cap català, excepte el president. Tot i això Joan Tutau va guardar sempre fidelitat a Pi i Margall i el 16 de desembre d'aquest mateix any va publicar un manifest amb Narcís Monturiol i Sunyer Capdevila, entre d'altres, sobre la necessitat que el govern republicà mantingués l'ordre en uns moments considerats difícils i feien esment dels errors comesos especialment per les divisions del partit republicà. La Primera República va durar fins el 2 de gener de 1874. Havia tingut quatre presidents en onze mesos.

Amb la següent restauració monàrquica Joan Tutau va seguir adscrit al republicanisme federal. Va col·laborar el 1877 en *El libro del ciudadano*. El 20 d'abril de 1879 va tenir lloc al Teatre Tívoli de Barcelona una assemblea del partit federal en la qual Tutau va llegir un missatge de Pi i Margall demanant la unió democràtica. El 1881 encara era considerat un dels principals dirigents del partit federal figuerenc i el 2 de maig de 1883 va signar un projecte de constitució de l'Estat Català dins de la Federació Espanyola, però poc a poc s'anà allunyant de la política per dedicar-se especials a les seves empreses mercantils.

L'agrònom

A partir de la desaparició del règim republicà Joan Tutau va incrementar l'activitat dels negocis familiars i dels seus estudis econòmics. Va publicar *Un análisis sobre problemas de hacienda y*

El mas Tutau de Figueres.

especialmente de impuestos (1881), *Memoria sobre el estado de la agricultura en la región del Ampurdán* (1887) i *Las pequeñas industrias* (1889).

El 1877 va comprar al matrimoni Manuel Catalán de Ocón i de Corral i Loreto de Gaiolà i de Casanoves el mas Ferrer de Figueres, després dit mas Tutau. El preu fou de setanta mil pesetes i era una propietat de dinou finques rústegues amb una superfície de vuitanta-dues vessanes de terres grasses que abarcava una bona part del pla de Sant Pau, des del capdava del carrer Nou fins la carretera ral i la de Santa Llogaia. Disposava d'un pou artesà amb una font d'aigua rovellada, que brollava d'un marge dels camps de conreu al costat del mas. Aquesta font s'havia estrocat, però el 1898 fou reparada i va tornar a rajar. Va desaparèixer del tot en construir-se la nova travessia de la carretera nacional II, actual ronda de Barcelona, entre el 1942 i 1950, ja que el Ministeri d'Obres Públiques no va voler que es conservés la font a la nova cuneta formada. La propietat, a més de la casa pairal, la formaven diversos camps: del llorer, de l'hort, del noguer, del pou, dels cirerers, de l'oratori, del mas, de Sant Pau, del rec del Mal Pas, del rec Sussana, les closes cremada, del bosc i gran i dues oliveres.

El mateix any va comprar a Ignasi Sans i Roca dotze vessanes més de terra en aquell indret i posteriorment d'altres, arribant a tenir tota la propietat una superfície de quaranta-sis hectàrees.

El pèrit agrònom Joan Papell escrivia el 1891 que el jardí més notable de la ciutat de Figueres per extensió i varietat era el mas Tutau «tanto por lo referente a jardinería, como por la gran

variedad de árboles frutales, de adorno y arbustos que contiene: tiene fama este criadero por la gran variedad que contiene...» Hi havia un hivernacle per les plantes delicades. Quant a arbres destacaven els baladres, tarongers, llimoners, llorers, cirereres, moreres i la gran plantada de plàtans al llarg de tot el camí d'entrada al mas.

Joan Tutau va posar en pràctica en el mas els seus coneixements agrícoles i en una guia urbana de Figueres del 1888 s'aconsellava visitar-lo com a model d'explotació ramadera i de cultiu agrícola i per l'ús de la maquinària moderna i dels adobs.

Una altra col·laboració seva en el camp de l'agricultura fou la participació en els estudis per importar peus de ceps americans, per reviuir la vinya empordanesa arruïnada, per l'aparició de la fil·loxera.

El cultural

Amant de la cultura el 4 de febrer de 1876 va deixar una important donació cultural a l'Institut de segon ensenyament de Figueres, avui anomenat de Ramon Muntaner, «a fi de compensar les atencions i distincions rebudes de la ciutat i pensant que de cap altra manera podria fer-ho millor que contribuint a fomentar la instrucció del país». El llegat estava compost de 26 quadres a l'oli, 20 aquarel·les, 53 gravats, 44 fotografies, 1 aiguafort, 41 guixos, 1 tapís, 2 plats de llautó de l'època d'Enric IV, 1 àmfora, 1 sarcòfeg i 1 tros de mosaic d'Empúries. Quedà constituïda una comissió per la creació i foment d'un museu, formada per diversos figuerencs els quals van demanar a l'Ajuntament una sub-

venció de 500 pessetes pel pagament dels marcs dels quadres. Igualment va promoure la cessió en dipòsit de set obres del Museu del Prado, encara existents al Museu de l'Empordà.

Aquesta donació fou el fonament del que avui és el Museu de l'Empordà ja que va motivar que altres figuerencs també oferissin més quadres que en conjunt van formar els fons de l'Escola de Belles Arts de l'Institut a l'espera de crear-se el museu, un projecte que va tardar molts anys en ser realitat ja que no fou fins el 1945 quan es va crear el Museu de l'Empordà, instal·lat provisionalment en aquell moment en unes dependències d'aquest Institut.

Igualment, en el mateix any 1876 va regalar a aquest centre diversos aparells de física i un arc voltaic que va motivar una interessant conferència del catedràtic numerari de Física i Química i Història Natural i Higiene de l'Institut, Joan M. Bofill, el qual va explicar els seus efectes i va encendre l'arc voltaic sota l'admiració de tots els alumnes. S'assegura que aquest fou el primer arc voltaic que hi hagué a Espanya, encara que cal considerar-lo en el sentit cultural ja que Barcelona en disposava per l'enllumenat públic des del 1873.

Va presidir l'Ateneu Barcelonés en el qual va donar diverses conferències i una d'elles va ser una anàlisi de la crisi del capitalisme, en considerar-lo un producte de la superproducció i de la lluita entre el capital i el treball. Igualment va redactar un tractat sobre *La crisis monetarias, bursátiles, mercantiles e industriales* on donava testimoni dels seus grans coneixements financers.

Al certamen científic-literari celebrat a Figueres el 4 de maig de 1888 va obtenir el premi ofertat per Josep Baró i Sureda sobre un tema per aixecar l'agricultura empordanesa a causa de la pèrdua de les vinyes, la poca producció de les oliveres i el baix preu dels cereals.

L'esportista

Joan Tutau era també un *sportman*, paraula que era una expressió habitual al seu temps. Una versió directa d'un dels promotors del ciclisme figuerenc diu que els Tutau foren els primers figuerencs que varen tenir bicicleta i que corrien amb elles pels caminols del mas. El ciclisme es va prodigar a Figueres el 1889 en fundar-se el Veloz Club

Grup d'alumnes de l'Institut de Figueres amb els aparells de física i química regalats per Tutau.

Figueres que va organitzar les primeres curses per les Fires de la Santa Creu del 1890. Aquesta afició a l'esport a les dues rodes la va transmetre al seu nét que fou un apassionat del motorisme.

L'empresari

Com a empresari fou director de la Societat Catalana General de Crèdit i director gerent del Ferrocarril de Carinyena a Saragossa, que era una línia de via estreta que es va ampliar en ser adquirida per l'empresa Central de Aragón.

La seva capacitat econòmica devia ser molt important ja que en el 1877, quan va comprar el mas Ferrer amb les vuitanta-dues vessanes de terra i per les quals va pagar setanta mil pessetes, també va disposar la legítima per la seva filla soltera Júlia de cent mil pessetes.

Joan Tutau i Vergés es va casar amb Serafina de González i van tenir cinc fills: Serafina, Eugènia, Dolors, Júlia i Josep. Va fer hereu universal al seu únic fill varó que va ser metge. La seva filla Serafina es va casar amb Lluís de Pagès i de Puig, una acomodada família de Vilatenim, un germà del qual fou el poeta Anicet de Pagès.

Va morir a les dues de la tarda del dia 13 de juliol de 1893 mentre estava estiuant al seu mas de Figueres. El periòdic figuerenc *El Ampurdanés* va dedicar-li la primera pàgina, encara que sense fer-ne cap biografia. Deia que el partit republicà federal espanyol havia perdut un dels més antics i conscients capdavanters i la societat un dels membres de major utilitat. Destacava el seu caràcter afable, el seu bon cor i l'honra-

desa acrisolada que li havien captat la simpatia de totes les classes socials.

El seu nét Josep Tutau i Estruch es va casar amb Sara Jordà i Guanter, filla de Tomàs Jordà i Genover, que havia estat alcalde de Figueres els anys 1904 i 1905 i que havia reunit els dos importants llinatges dels Jordà i dels Genover, dels més rics de Figueres. Amb aquest casament Josep Tutau va passar a residir a la casa d'aquesta nissaga a la Rambla. Aquest matrimoni va tenir un fill, Joan, mort prematurament als vint-i-dos anys, i una noia, Maria Rosa, que encara resideix a l'esmentada casa pairal dels Jordà-Genover.

L'any 1996 l'Ajuntament de Figueres li va dedicar una plaça a l'espai central format entre els carrers de Llançà, del rec Arnau i de Cadaqués.

Josep M. Bernils i Mach és Cronista Oficial de la ciutat de Figueres.

Fonts d'informació:

- Rafel Torrent Orri. Figueres, bressol de la Primera República. *Revista Canigó*, abril, 1968.
- Antoni Papell. *L'Empordà a la Guerra Carlina*, 1931, pàg. 191, 192, 203, 212, 214, 229 i 327.
- Alfons Romero. *El Republicanisme federal empordanès 1868/1869*. 1977, pàg. 43- i 44.
- Eduard Rodeja. *Llibre de Figueres*, pàg. 254.
- Joan Papell. *Viajes y itinerarios del Alto Ampurdán*, 1894. Pàg. 149 i 151.
- Enciclopedia Universal ilustrada*. 1929.
- Historia de España en el siglo XIX*. Pi i Margall i Pi Arsuaga, 1902. Volums IV i V.
- Premsa de l'època: *El Ampurdanés*.
- Carles Rahola. *Vides heroiques*. 1932.
- Actes i padrons municipals de l'Ajuntament de Figueres.
- Informes-testimoni família Bordas-Tutau.